

1. Obiekt

559/1

PAWILON GŁÓWNY, SANATORIUM

2. Czas powstania

1887-1898 r.
1908-1913 r.
1949 r.

3. Miejscowość

WODZISŁAW ŚLĄSKI

4. Adres

ul. Bracka 13

nr odpocznik t.VIII k.343
Wodzisław Rola

5. Przynależność administracyjna

województwo katowickie

gmina Wodzisław Śląski

pow. WODZISŁAW ŚLĄSKI

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Loslau

7. Przynależność administracyjna
1 VI 1975

województwo katowickie

powiat Wodzisław Śląski

8. Właściciel i jego adres

Państwowe Sanatorium Przeciw-
gruźlicze W Wodzisławiu Śl.
ul. Bracka 13

9. Użytkownik i jego adres

Państwowe Sanatorium Przeciw-
gruźlicze w Wodzisławiu Śl.
ul. Bracka 13

10. Rejestr zabytków

Nr A/40/00 data 11.12.2000

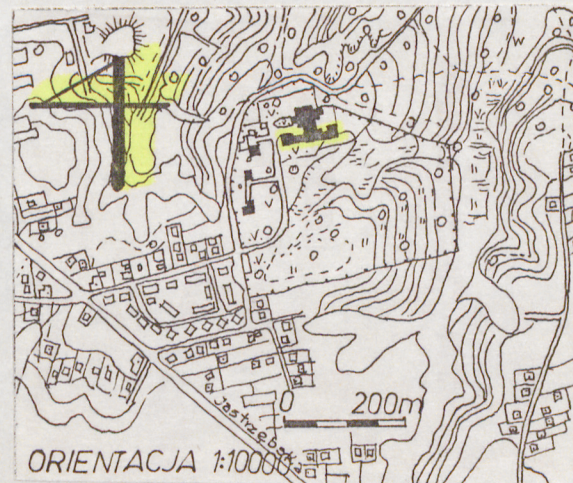
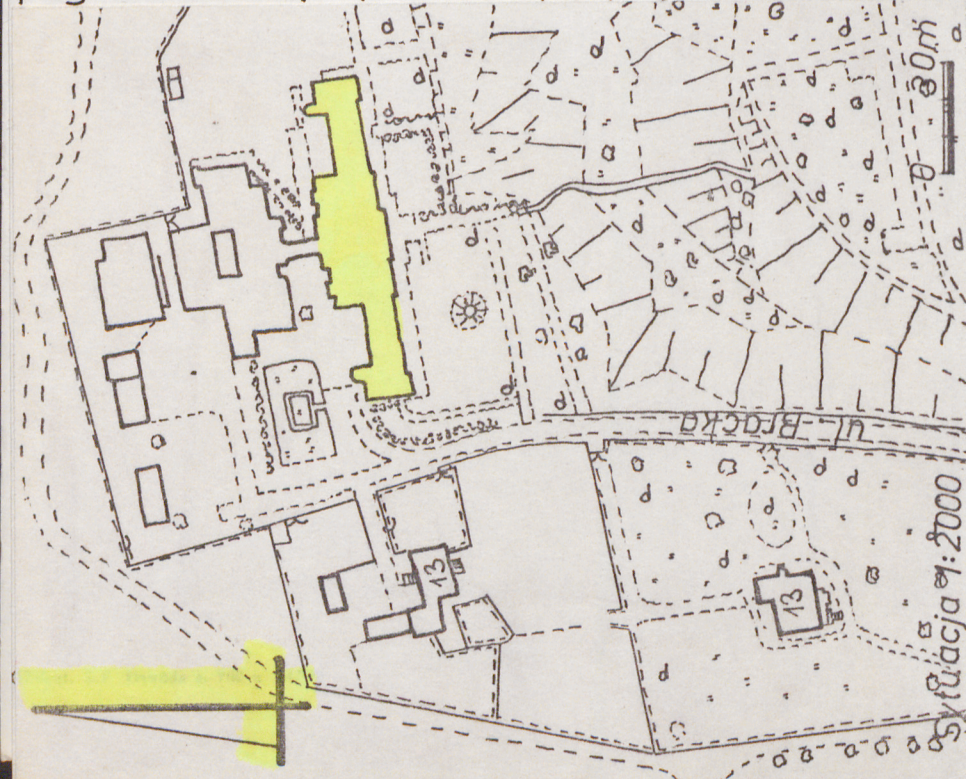
fragment elewacji południowej

fragment elewacji południowej

elewacja zachodnia

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu.

Budynek został wzniesiony z funduszy Spółki Brackiej w latach 1887-1898. Od 1908 do 1913 roku trwała przebudowa poddaszy skrzydeł, flankujących korpus główny obiektu. W 1945 roku, w czasie działań wojennych, budynek uległ znacznej dewastacji. Po generalnym remoncie w 1949 roku przyjęto w sanatorium pierwszego pacjenta. Autor całego założenia nieznany. Budynek eklektyczny.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie instalacji)

sytuacja - zespół budynków sanatoryjnych usytuowany jest przy ulicy Brackiej, dochodzącej do ulicy Jastrzębskiej, która łączy się z ulicą Armii Radzieckiej obiegającej Stare Miasto od południa. Obiekty zajmują północno zachodnią część ogrodzonego, zalesionego, pięciohektarowego terenu przeciętego głębokim wąwozem, ciągnącym się z zachodu na wschód. Ogrodzenie murowane z cegły, pełne o wysokości 3 m.

materiał, konstrukcja, technika - ściany murowane z cegieł pełnych, ściany trzeciego piętra o konstrukcji szachulcowej. Tynki tyłko wewnętrzne. Ponad piwnicami sklepienia odcinkowe. Stropy międzykondygnacyjne płaskie typu Kleina. Ponad ostatnim piętrem stropy drewniane. Więźba dachowa drewniana kryta dachówkami ceramicznymi m.in. karpiówkami i zakładkowymi. W pomieszczeniach komunikacyjnych gładź cementowa i lastrico. W pozostałych lokalach parkiet oraz wykładzina PCV. Schody betonowe przekryte wykładziną PCV. Okna dwudzielne, czteropodziałowe, skrzynkowe osadzone w otworach zamkniętych nadprożami odcinkowymi. Okna dwudzielne, sześciopodziałowe z nadświetleniami zamkniętymi łukowo, skrzynkowe. Część otworów okiennych suterenu i parteru chronione metalowymi kratami. Drzwi zewnętrzne i wewnętrzne o konstrukcji ramowo-płycinowej.

rzut - budynek wolnostojący. Korpus główny na planie prostokąta, trzytraktowy, rozbity trzema ryzalitami/w elewacji północnej płytszymi, w elewacji południowej głębszymi. Część środkową flankują długie, półtoratraktowe skrzydła zakończone trójtaktowymi aneksami, do których przylegają, od północy, wieloboczne przybudówki mieszczące boczne klatki schodowe. Główny węzeł komunikacji pionowej rozbity został na dwie, symetryczne części i umieszczony w skrajnych ryzalitach północnego traktu korpusu głównego. Główne wejście do budynku umieszczone zostało w kwadratowym łączniku, umożliwiającym swobodną komunikację między pawilonem głównym a budynkiem gospodarczym.

bryła - budynek dwupiętrowy z suterenum i użytkowym poddaszem, kryty zespołem dachów dwu-, cztero- i wielospadowych, w połaciach których umieszczono lukarny i nadstawki. Parterowy, arkadowy łącznik komunikuje pawilon główny z parterowym obiektem gospodarczym, usytuowanym od północy.

elewacja południowa/frontowa - dwudziestojednoosiowa. Na wysokim cokole, w którym umieszczono otwory okienne suterenu. Korpus główny, którego oś podkreśla trójosiowy ryzalit, flankują dwa ryzality jednoosiowe. Skrzydła zamykają również ryzality jednoosiowe. Gzyms cokołowy stanowi jednocześnie ciągły gzyms podokienny otworów okiennych parteru. Kondygnacja parterowa oddzielona od wyższych partii budynku gzymsem kordonowym/nie przecina on ryzalitu środkowego korpusu głównego/, ponad którym biegnie ciągły gzyms podokienny. Wszystkie części elewacji zakończone gzymсами wieńczącymi usytuowanymi, pod znacznie wystającymi poza płaszczyznę muru, okapami połaci dachowych. Ryzalit środkowy korpusu głównego zwieńczony trójkątnym tympanonem obwiedzionym gzymsem. W polu tympanonu umieszczono duże, półokrągłe okno podzielone słupkami. Otwory okienne najwyższej kondygnacji ryzalitu ozdobione balkonami z metalowymi balustradami. Podobne balkony znajdują się na pierwszym i drugim piętrze ryzalitów bocznych korpusu głównego. Ryzality te przekrywają wielopołaciowe daszki łamane. Płaszczyznę ścian korpusu głównego, pomiędzy ryzalitami, zajmują loggie zamknięte łukowymi nadprożami.

<p>14. Kubatura</p> <p>około 22304 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>około 4596 m.²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>medyczne</p>	<p>17. Urzycowanie obecne</p> <p>medyczne</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>1947-48 r. remont kapitalny po zniszczeniach wojennych</p> <p>1983-85 r. wymiana sieci elektrycznej</p> <p>1984 r. elektroosmoza</p> <p>1986 r. doprowadzenie ciepłej wody</p>		<p>19. stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan zachowania dobry. Budynek suchy, zdrowy. Stan techniczny dobry.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Należy wymienić instalację wodno-kanalizacyjną. Wskazane odnowienie tynków i powłok malarskich we wnętrzach.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowania)

22. Bibliografia

J.Graczyk,A.Jankiewicz,J.Porębska: Studium historyczno-urbanistyczne Wodzisławia Śląskiego,Warszawa 1986/87 r.
mps BBiDZ Katowice

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowania, sygnatura)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst Jolanta Graczyk, III-XII. 1987 r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki Hanna Lewicka, III-XII. 1987 r.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr Krystyna Kowalska, XI. 1986 r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Załącznik nr 1: dalszy ciąg opisu, rzut budynku, trzy zdjęcia

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkladki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
WODZISŁAW ŚLĄSKI ul. Bracka 13	PAWILON GŁÓWNY, SANATORIUM	dalszy ciąg opisu, rzut budynku, trzy zdjęcia

Część środkową wieńczy wieloboczna wieżyczka zegarowa. Balkony zdobią również okna pierwszego piętra skrzydeł, oraz pierwszego i drugiego piętra ryzalitów flankujących cały obiekt. Wszystkie otwory okienne/ oprócz okien w ściankach kolankowych korpusu głównego i ryzalitów zewnętrznych/ zamykają nadproża odcinkowe.

elewacje: zachodnia i wschodnia - szczytowa, dwuosiowa, nietynkowana, na wysokim cokole. Ponad gzymsem cokołowym biegnie ciągły gzyms podokienny otworów parteru. Kondygnacja parterowa oddzielona od wyższych partii budynku gzymsem kordonowym, ponad którym znajduje się ciągły gzyms podokienny otworów pierwszego piętra. Gzyms ponad drugim piętrzem w formie, wysuniętego dość znacznie poza płaszczyznę muru, daszku okapowego. W ścianach kordonowej dwa otwory okienne. Elewację zamyka gzyms wieńczący.

elewacja północna - dwudziestojednoosiowa, nietynkowana, na wysokim cokole, w którym umieszczono otwory okienne suity. Składa się z korpusu głównego, którego oś akcentuje ryzalit środkowy i dwa, umieszczone po jego bokach, jednoosiowe występy, oraz wydłużonych skrzydeł, flankowanych prostokątnymi ryzalitami z, przystającymi do nich łobocznymi aneksami mieszczącymi klatki schodowe. Ponad gzymsem cokołowym biegnie ciągły gzyms podokienny otworów parteru. Ciągłość gzymsów przerywają jedynie aneksy klatek schodowych oraz występy boczne korpusu głównego. Kondygnacja parterowa oddzielona jest od wyższych partii budynku gzymsem kordonowym, ponad którym przebiega ciągły gzyms podokienny otworów pierwszego piętra. Wszystkie części elewacji zakończone gzymsami wieńczącymi usytuowanymi pod, znacznie wystającymi poza lico muru, okapami połaci dachowych. Ryzalit środkowy dziewięćosiowego korpusu głównego wieńczy nadstaje, składająca się z dwóch, trójkątnych szczytów obejmujących trzyosiowy fragment nakryty daszkiem jednospadowym. Aneksy schodowe posiadają własne gzymsy kordonowe, ponad ostatnią kondygnacją, i wieńczące, łączące się z gzymsami ryzalitów bocznych, przekrytych dachami czterospadowymi. W połaciach dachowych umieszczono lukarny kryte daszkami półokrągłymi. Instalacje - elektryczna, wod.-kan., C.O., telefoniczna, światło awaryjne.

elewacja północna

Wkładkę założył: Jolanta Graczyk, III-XII.1987 r.

(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: BBiDZ Katowice

OZGraf. Z.P. Ostróda zam. 699 nakł. 23.600

fragment elewacji północnej

fragment elewacji północnej

Wzór ODZ 19

